

Constantin PARASCHIVESCU

Clasic și modern pe scena mondenă

Sunt pentru prima dată la Festivalul de teatru clasic de la Arad (ediția a VI-a, 8–15 octombrie 2000) și mă întreb dacă e corectă formularea – n-ar fi mai potrivit să i se spună „dramaturgiei clasice”? Dar îmi dau seama că nu asta e problema – dacă era, ar fi sesizat-o imediat spiritul viu al celui ce i-a fost vreo patru ediții director artistic, colegul nostru bonom și necruțător cu anacronisme, Victor Parhon, plecat prea repede dintre noi. Problema e că nu se mai poate juca în stil clasic tradițional, rigid, rostind un text și figurând niște fapte pe scenă. Nu se mai joacă intriga și caracterele, se valorifică problematica, într-o expresie originală, plastică și de joc, ce are corespondențe și ecou cu viața contemporană. Spectacolele tind mai mult spre alura unui comentariu, metaforic și de idei, a motivelor dramatice conținute, un fel de eseuri artistice care dezvoltă tema în termeni de incitantă sugestie. Din programul anunțat al Festivalului n-au venit naționalele din București și Craiova, n-a venit Teatrul Mic, Teatrul „Odeon”; Teatrul din Arad și Naționalul din Timișoara și-au schimbat opțiunile, nu chiar inspirat în ultimele două cazuri. Au fost doi Shakespeare (*Macbeth*, Teatrul Național din Târgu Mureș, Compania „Liviu Rebreanu”; *Cum vă place*, Teatrul Național din Timișoara), un Cehov (*Don Juan à la russe*, Teatrul „Odeon”), Carlo Gozzi (*Turandot*, Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra”), Edmond

Rostand (*Romanțioșii*, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț), Mihail Sorbul (*Patima roșie*, Teatrul de Stat din Arad), *Costumele* de la „Nottara” (sinteză a unor epoci clasice) și Gabriel García Marquez, căruia îi putem spune clasic al literaturii universale (*Fantastica și trista poveste a candidiei Erendira și a nesăbuitei sale bunici*, Teatrul de Stat din Oradea). Numele lui Victor Parhon e menționat în chenar de doliu ca director artistic, directori executivi fiind Ion Văran (actualul director al teatrului) și Ovidiu Cornea. Exceptând primul spectacol, pe care nu l-am văzut (zice-se controversat), celelalte șapte i-au prilejuit singurului cronicar bucureștean aflat acolo câteva reflecții, despre care încerc să dau seama pe scurt.

Prima ar fi legată de *bucuria și cultura teatrală a jocului*. Dacă spectacolul modern e o sinteză a valorilor culturale care-i compun imaginea, pe o deschidere de multiple semnificații (filosofice, istorice, politice, morale), atunci calitatea lui de eseu, de comentariu a problematicii conținute, capătă aripi fascinante când se concretizează printr-o declanșare reciprocă de energii, cu fantezie, tâlc și umor. Când toate datele ipotezelor scenice sclipesc într-o bucurie a jocului care contaminează. E *Turandot* de Carlo Gozzi, unde regizoarea Cătălina Buzoianu îmbină ingenios modalități teatrale diverse, într-o sinteză expresivă armonioasă, care

dezvoltă cu efect povestea crudei prințese și problematica subtextului. Fanatismul orb? În sentimente, în acțiuni, în concepții? Poate, focalizat așa. Dar cu ramificații de evantai, care-i permit treceri aluzive peste nume celebre – Confu-Ți, Lao-Ți, Mao-Ți –, ceremonii parodice din istoria mai recentă a dictaturii roșii (finalul), obsesiile agendei diplomatice balcanice – integrarea europeană etc. La frumusețea plastică (scenografia Velica Panduru), originalitatea muzicală (Iosif Herțea) și inventivitatea coregrafică (Mălina Andrei), adăugăm excelenta interpretare a actorilor (Virgil Ogășanu, Kana Hashimoto, Filip Ristovski, Andrei Aradits, Gheorghe Ifrim, Șerban Pavlu, Mihai Bisericanu, Andreea Bibiri, Alina Berzunțeanu, Valeria Ogășanu, Doru Ana, Valentin Popescu). Prezentă la Arad, Cătălina Buzoianu își urmărește cu seriozitate copilul năzdrăvan născut din har de zeiță și se bucură de tinerețea și joaca lui.

A doua reflecție ar fi determinată de *efectul registrelor contrastante în joc*. *Don Juan a la russe* de Cehov, într-o adaptare și regie de Gelu Colceag, îmbină parodia cu intensitatea trăirii sincere, lăuntrice, într-o compoziție care excelează prin alternanțe de tonuri și parcă de culori în ambianță. Romanticismul unui *Platonov* cu Amza Pellea, dintr-un spectacol strălucit al Teatrului de Comedie de acum vreo trei decenii, e astăzi parfumul unei amintiri; tristețea unui cuceritor nefericit nu mai conturează un destin, nu mai impresionează. Un destin e acum, parcă/ poate, lumea, care prin obârșie continentală

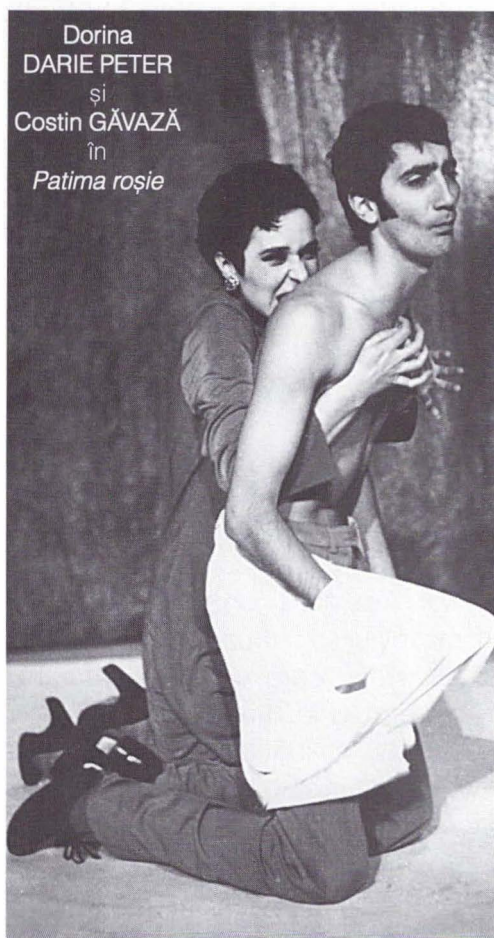
sau mistică își profilează o identitate, un mod de a fi. Căruia, poate/parcă, individualitățile îi preiau amprenta, fie că vor fie că nu. Și se zbat să se regăsească, într-un context contradictoriu, derizoriu, unde definirea ființei nu mai e cu putință printr-o voință fermă, demnă, și împlinirea sclipește iluzoriu, ca într-un lac verzui cu maluri înșelătoare. E ceea ce ne face să simțim zâmbetul crispat, ochii mari deschiși către cine știe ce prevestiri și tăcerile grele ale lui Florin Zamfirescu (*Glagoliev*), cochetăria lucidă a Irinei Mazanitis (*Anna Petrovna*), candoarea și frumusețea interioară a Crinei Mureșan (*Sașa*), profilul labil și contrastant al lui Șerban Ionescu (*Platonov*), care nu joacă un personaj, ci o întreață tipologie; serios și ridicol, autoritar și umil, cu elanuri iuți, nervoase, imposibil să-l fixezi în neprevăzut, el nu mai trăiește o dramă, ci parodia nefericirii pe care o sfidează încă. E o întreață Rusie aici!

Costumele și Romanțioșii ar puncta o reflecție referitoare la *discernământul fanteziei creatoare*. Fantezia e și ea zbor zvelt de sugestii, care se înalță în sferele albastre ale spiritului pe un culoar de meditații controlat riguros de la sol. Așa cred. Un regal de pantomimă, plastică și muzică, e spectacolul *Costumele*, care vorbește fără text despre duiosia dragostei și farmecul umanității, animând scene clasice, de epocă, într-un splendid bibelou modern, desenat cu talent și tandrețe pentru trecut de Dan Puric (scenariul și regia), Irina Solomon și Dragoș Buhagiar (scenografia), Gaby Petrescu (ilustrația

muzicală) și toți cei 17 tineri care evoluează cu vioiciune acolo, în frunte cu experimentata Carmen Ungureanu. Mi-ar fi plăcut ca între scene să nu se interpună pete de întuneric, ca o cortină în timp, dar asta e numai o părere subiectivă. Zborul e fascinant și viu. *Românțioșii* planează cu prospețime pe trambulina versurilor, parodiind inteligent și cu mult haz veleitățile melodramatice ale cuplurilor care se închipuie în tragedia de la Verona, pentru că așa e iubirea adolescentină, oarbă și predispusă la exagerațiuni. Nici vorbă de asemuire, *Sylveta* și

Percinet sunt doi drăgălași cu ifose care teatralizează (Gabriela Crișu, Bogdan Talașman), cei doi capi de familie în presupusă vrăjmășie, *Bergamin* și *Pasquinot*, nici gând să ațâțe ura (Tudor Tăbăcaru, Ovidiu Crișan), ba dimpotrivă, iscodesc o stratagemă pe care o pune la cale un neguțător de iluzii, *Straforel* (Victor Giurescu). Amuzamentul de deplin, farsa înviorază și efectele comice ale parodiei dirijate de Vlad Massaci (regia) au savoare și eleganță. Care nu s-au perimat în timp.

Ei, da – dar când discernământul ațipește? sau nu ia în calcul coordonatele albastre pe unde zboară fantezia? Atunci, mde, ia forma presupus modernă a cadrului scenografic și a costumelor albe din *Cum vă place* (Krisztina Nagy), dar neglijează cadrul uman, jocul, care curge corect, dar alb, fără relief (regia Mihaela Lichiardopol), deși prezențe interpretative ar fi notabile (Demeter András–*Orlando*, Claudia Ieremia–*Rosalinda*, Pavel Bartoș (mai ales)–*Tocilă*, Laura Avarvarei–*Phoebe*). Ochiul de la sol parcă ațipește, nu dă motivație și culoare peisajului spiritual al comediei filosofice. Și, apropo – unde e *Jacques*, filosoful? Trece pe acolo, dar, molipsit de atmosferă, banal și oarecare, ceea ce e inexplicabil (Florin Ionescu). Cu părere de rău pentru gazde, care m-au interesat, să zic așa, îndeosebi, *Patima roșie* prezentată de ele nu m-a convins. Că e „patimă”, într-adevăr. Tânărul regizor Ion Ardeal Ieremia zice în caietul-program: „Alchimia transformării iubirii într-un veritabil instinct al proprietății

Dorina
DARIE PETER
și
Costin GĂVAZĂ
în
Patima roșie

șade ferecată într-o formulă, cu ingrediente încă necunoscute rațiunii umane [...]. În linii mari, aceasta este și drama *Tofanei*...". Posibil. Dar formula (la urma urmei simplă, de când Adam și Eva pe pământ), ferecă într-atât „alchimia” încât nu se mai întrezărește iubirea, sub forma ei mai temperată (*Căstriș*, *Crina*) sau pătimașă (*Tofana*). Degeaba dă tonul comentariilor în materie *Șbîlț*, cu accente vigurose filosofice (Călin Stanciu), că ele n-au acoperire în realitatea relațiilor care se nasc fără patimă și fior între *Tofana* și *Rudy*. Dorina Darie Peter e aspră și joacă numai nervii, Costin Găvază (despre care aflu că a întruchipat cu talent un rol principal într-o altă piesă) e aici o apariție neutră și atât. Ce alchimie? Bogdan Costea (*Căstriș*) și Oltea Acioacărlănoaiei Blaga (*Crina*) pendulează între interiorizare și teatralitate reținută. Fantezia ia contururi moderne doar în decorul simplu și sugestiv al lui Doru Păcurar, în costumele asortate personajelor (rochia roșie a *Tofanei*, galbenul pal al *Crinei*, negrul de noblețe scăpătată al lui *Șbîlț*), schițate de Geta Medinschi, și chiar în ilustrația muzicală, ironic romanțioasă a lui Ion Ardeal Ieremia. Dar ce caută hamalii pe acolo, care ridică mobila? ce rost are ditamai carul mortuar care invadează scena și trece peste trupul căzut al lui *Rudy*? *Rudy* apare bine-mersi, în scena următoare, lung și întreg, pregătindu-se pentru un final care nu e nici de dramă, nici de parodie, ci absolut artificial. Nu asta e valoarea trupei arădene, sunt convins. Ce-ar mai fi? *Fluctuațiile de nivel artistic*,

iată. Am asistat la premiera orădeană cu dramatizarea după Marquez, care ne-a încântat prin fantezie și ritm, dar aici, după numai două săptămâni, ritmul s-a subțiat, afectând întrucâtva fantezia și jocul. Dar cum asta s-a întâmplat și la case mai mari (Craiova, *Slugă la doi stăpâni*, cu două ediții în urmă), nu fac un caz, ci semnez fenomenul. *Rafinamentul cultural al publicului și snobismul*, iată. Despre rafinament pomenea Dan Puric și sălile pline de la Arad dau seamă de existența unui public cultivat, care participă cu entuziasm la performanțele artei, metaforice sau nu, și le răsplătește pe măsură. Dar și oarecare snobism, despre care o elocventă probă a dat-o într-o zi telefonul de la prefectură, în care o înaltă voce s-a plâns directorului, sfidătoare, că n-a fost invitată la un spectacol; nu la festival (care n-a interesat prefectura), ci *la un singur spectacol*, e drept, de faimă (*Turandot*). Mai e și o probă inofensivă, în presa locală, care e cu ochii prin foaier după cine mai onorează „scena mondenă”, dar asta e un moft.

Festivalul e aici un veritabil *eveniment local*. Ceea ce-i îndreptățește existența. Nu e – n-a fost, cel puțin la această ediție – și un moment de *interes național*. Poate, din cauză că vine imediat după alte două – Bistrița, Timișoara –, poate că fără sufletul animatorului său, Victor Parhon, gazdele sunt mai timide, poate distanța și problemele financiare, nu știu. Dar așa, pasăre stingheră prin peisaj, contrastul mi s-a relevat mai concret, până la dilema de a mă întreba ce caut eu acolo...